

Hans Björknäs

Sex veckor sommaren

1914

Historieförlaget i Finland

Hans Björknäs

Sex veckor sommaren

1914

som avgjorde världens framtid

Historieförlaget i Finland

Historieförlaget i Finland

© 2023 Hans Björknäs

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6042-0

Redigerad av Hans Björknäs

Layout: Marjatta Björknäs

Pärmbild: Titelsidan för Domenica del Corriere med en fantasiteckning av Achille Beltrame om hur mordet i Sarajevo kan ha hänt. Det finns ingen autentisk bildinspelning. De samtida fantasybilderna skiljer sig även i sådana detaljer, som om Sophie satt till vänster eller höger i bilen, eller om Princip faktiskt hade hatt på sig. Enligt ett fotografi som togs strax före mordet satt Sophie till höger och hennes hatt var inte heller lika överdådig.

Bakre pärmbild: Första världskriget, en typisk bild.

Tronföljaren Franz Ferdinand
Konstnär: Wilhelm Vita (1846-1919)

Innehåll

Förord	8
27.6.1914 Den sista dagen i en lycklig period	10
28.6.1914 Två skott i Sarajevo	13
29.6.1914 Österrikisk press fördömer	27
30.6.1914 Chockerad stämning i Europa	29
1.7.1914 Våldsamma kravaller	32
2.7.1914 Antiserbiska demonstrationer	34
3.7.1914 Jordfästningen	37
4.7.1914 ”Ödesdigra följder för Österrike”	37
5.7.1914 En lunch som ett viktigt steg mot första världskriget.	39
6.7.1914 Wilhelm II inleder sommarkryssning	44
7.7.1914 Den officiella utredningen om dubbelmordet	45
8.7.1914 Panik bland investerare	49
9.7.1914 Ärkehertigen var inte omtyckt i Wien	59
10.7.1914 Ryska ambassadören i Belgrad dog	52
11.7.1914 Österrikes nye tronföljare	54
12.7.1914 Intensiv brevväxling i medlet av juli	56
13.7.1914 Italien mobiserar	57
14.7.1914 I Finland fortsatte livet som vanligt. Även om det var ovanligt varmt!	59
15.7.1914 Också i Wasa var allt normalt.	61
16.7.1914 Kriget, en ultima ratio	63
17.7.1914 Datum för ultimatum	66
19.7.1914 Förhoppning om en lokaliserad konflikt	67
23.7.1914 Den österrikiska noten till Serbien	68
24.7.1914 Misstag i Petersburg	72

Sex sommarveckor 1914

25.7.1914 Serbiens svar på Österrikes not	75
26.7.1914 Oroligt också i Budapest, Ungerns huvudstad	77
27.7.1914 Partiell mobilisering i Österrike	79
28.7.1914 Kriget börjar	80
29.7.1914 Österrike i krig och Tyskland väntar	88
30.7.1914 Intervju med serbiska generalkonsuln	94
31.7.1914 Ryssland mobiliserar - och Tyskland likaså	96
1.8.1914 Tyskland och Frankrike mobiliserar	98
2.8.1914 Österrike invaderar Serbien	100
3.8.1914 Sanningen, krigets första offer	107
4.8.1914 Mobilisering innebar krig	108
5.8.1914 Vid midnatt förklarade England krig mot Tyskland	112
6.8.1914 Vasabladets första ledare om kriget: - "kan vara till gagn för freds rörelsen"	115
Några serbiska ordspråk från 1914	105
Schlieffenplanen	114
Vem var skyldig till kriget?	118
Ett onödig krig orsakat av ett stort misstag.	123
Och hur gick det sen?	127
Källor	129
Bilder	132

Förord

Dagen den 28 juni 1914 markerade en händelse som skulle påverka ödet för min morbror Hilding Sigvald, som förlorade sitt liv den 3 april 1919 vid en ålder av endast 5 år. Han föddes den 14 september 1913.

Men Hilding Sigvald var inte den enda som skulle lida och dö till följd av händelsen den 28 juni 1914. Det var händelsen som utlöste det första världskriget, en konflikt som skulle resultera i en massiv förlust av mänskliga liv. Det är svårt att fastställa exakta siffror på grund av varierande källor, men uppskattningsvis omkom omkring 16 miljoner människor, inklusive både soldater och civila, med ytterligare 21 miljoner skadade.

Efter kriget drabbades världen av en influensaepidemi, känd som ”spanska sjukan” eller H1N1-influensan. Det är svårt att fastställa det exakta antalet dödsfall på grund av brist på data från vissa länder, men uppskattningar varierar mellan 20 och 50 miljoner dödsfall globalt.

Även Finland drabbades. Året 1919, som internationellt sett var en liten episod vid krigets slut, resulterade i 30 000 dödsfall. Spanska sjukan, som härjade strax efter kriget, tog tusentals liv till, inklusive Hilding Sigvalds. I Enare, Lappland, förlorade var tionde invånare livet till följd av spanska sjukan.

Denna bok berör händelserna som utspelade sig mellan den 27 juni och den 6 augusti 1914, sex veckor som fortfarande präglar vår tid. Dessa händelser kunde ha undvikits med en smula god vilja. Inte ens en överväldigande god vilja, utan helt enkelt litet mindre ondska.

Låt oss börja med en kort översikt av händelseutvecklingen som ledde till kriget. Den 28 juni 1914 mördades ärkehertigparet av Österrike i Sarajevo av serben Gavrilo Princip. En månad senare förklarade Österrike krig mot Serbien. I denna bok kommer vi att hänvisa till Österrike som en förkortning av dubbelmonarkin Österrike-Ungern. Under den galna veckan som följde Österrikes krigsförklaring mobiliserade de europeiska länderna och krigsförklarade varandra. Den 5 augusti var Europa och världen i lågor. Från en lokal konflikt på Balkan blev detta ett krig mellan världens mäktigaste nationer. Så, i korthet, hur kunde detta ske?

Steg för steg ledde vägen till krig, med en krigspropaganda som har många likheter med den som vi ser i dagens pågående konflikter.

Skulle katastrofen ha undvikits, skulle vår värld ha sett annorlunda ut? Det är omöjligt att säga säkert, men det finns en möjlighet att den hade varit något

Sex sommarveckor 1914

bättre.

Den tyska författaren Emil Ludvig publicerade 1929 boken ”Juli 1914”, där han försökte fastställa de skyldiga till krigets utbrott. Han var övertygad om att den vanliga medborgaren, mannen vid maskinen, mannen i verkstaden, mannen vid plogen, inte var skyldig. Även om bilderna från tiden visar entusiastiska folkmassor i de europeiska huvudstäderna vid krigsutbrottet. Ludvig ansåg att skulden i huvudsak låg hos de ledande i maktkretsarna, även om inte alla av dem. Han skrev: ”Min bok visar hur en fredlig, arbetsam, förnuftig massas öde, 500 miljoner människor, kunde styras av ett fåtal olämpliga ledare, med hjälp av förfälskade dokument, lögnar och hot, och indragen i ett krig som inte hade någon nödvändig orsak.”

Denna bok innehåller också ett avsnitt där vi försöker fastställa de huvudsakliga skyldiga till katastrofen.

Första världskriget var ett ”totalt krig” som involverade alla medborgare i de stridande länderna, inklusive kvinnor som tog över männens arbete i rustningsindustrin. För att upprätthålla engagemanget för krigsansträngningarna spelade propagandan en avgörande roll. Det var det första kriget där radio användes som ett propagandamedium.

När vi reflekterar över händelserna som inträffade sommaren 1914 kan vi dra paralleller till vår tid år 2023. Historien tenderar att upprepa sig, och vi måste visa god vilja för att undvika liknande händelseförlopp.

Som Oskar Wilde en gång sa: ”Det enda vi lär oss av historien är att den upprepar sig.” Georg Santayana, en amerikansk filosof, uttalade för över 100 år sedan: ”Den som inte kan minnas sin historia är dömd att upprepa den.”

Låt oss minnas vår historia, för genom att förstå vår förflutna kan vi fatta bättre beslut för att säkra vår framtid. Denna bok kan vara en del av den resan och samtidigt fungera som ett minnesmärke över min morbror Hilding Sigvald, som aldrig fick chansen att uppleva livets gåvor.

Vasa i december 2023

Hans Björknäs

Den sista dagen av en gyllene era

Detta var den avslutande dagen av en gyllene era i Europas historia. "La belle époque" (Den vackra epoken) sträckte sig från slutet av 1800-talet till början av 1900-talet och präglades av ekonomisk tillväxt, teknologiska framsteg och en blomstrande kultur i både Europa och Nordamerika. Det var också en period av politisk stabilitet och fred, vilket möjliggjorde att människor kunde njuta av livets goda. Denna period nådde sitt slut den här dagen, men ännu var det ingen som insåg det.

Det sägs ofta att den gyllene eran inleddes år 1871 och avslutades 1914. Det var 43 år av oöverträffat framsteg i Europas historia. Teknologiska innovationer drev en tidigare oöverträffad ekonomisk tillväxt. Framtiden såg ljus ut, och optimism präglade tiden. Järnvägar byggdes, vilket möjliggjorde resande, och en växande borgarklass njöt av badorter längs Europas kuster. I Finland fanns också populära semesterorter, som Terijoki, som lockade besökare från S:t Petersburg sedan järnvägen mellan S:t Petersburg och Viborg öppnade 1870. Terijoki erbjöd en 70 kilometer lång sandstrand som lockade besökare. En fransk affisch från 1894 av Jules Chéret fångade den livliga atmosfären i Belle Époque.

Många teknologiska innovationer från den här perioden används fortfarande idag. Fotografi blev möjligt och banade väg för filmindustrin. Cykeln blev ett populärt transportmedel. Små motorer möjliggjorde tillverkningen av motorcyklar, och bilindustrin tog sina första steg. I Vasa hade "Cykelkungen" sin första framträdande på Cirkus Fennia denna dag. För dem som föredrog teater erbjöd Sommar-teatern en uppsättning av "Den lilla gatsångerskan" på kvällen. Kyrkan höll sina predikningar, och det fanns till och med ungdomsfester som avslutades med en båtresa på ångslupen "Eos". Stadens invånare kunde njuta av skärgården och kanske följa segelföreningens allmogekappsegling vid Sillgrund.

Den 28 juni 1914 mördades det österrikiska ärkehertigparet i Sarajevo av serben Gavrilo Princip. Precis en månad senare förklarade Österrike Serbien krig.

Och under den alldeles vansinniga vecka som följde efter detta mobiliserade de europeiska länderna och förklarade varandra krig. Den 5 augusti var Europa och världen i brand. Från att ha varit en lokal konflikt i Balkan var detta nu ett krig mellan de viktigaste länderna i världen. Så här i all korthet. Men hur kunde det gå så här?

